

Nisam imao mogućnosti provjeravati koliko pridjev *elizabethinski* ima hrvatsku tradiciju, trebalo bi pregledati bar hrvatske povijesti engleske književnosti. Sam Engelsfeld kazuje da je pridev *elizabethinski* proširen, a po priopćenju kolege Ž. Bujasa taj je pridjev upotrebljavao J. Torbarina i jednom se čak zalagao za nj. Kao što sam spomenuo, u Općoj enciklopediji našao sam *elizabethansko doba*, *elizabethanski stil*, *elizabethanski dramatičari*, a u Hrvatskome općem leksikonu, u HOL-u, s. v. Elizabeta I nalazimo *elizabethansko doba*. U Književnome leksikonu Strani pisci s. v. Shakespeare nalazimo *među elizabethanskim dramatičarima*. To pokazuje da bi pridjev *elizabethanski* mogao imati određenu tradiciju. To je sufiksom *-ski* preuzet engleski pridjev *elizabethan*, *Elizabethan time, era*, *Elizabethan architecture*, *Elizabethan playwrights*. Prihvatljiv je i pridjev *elizabethanski* jer imamo i sufiks *-anski*. Uz imenicu *doba* moglo bi se reći i *Elizabethino doba*, kao što Mate Ujević u podjeli hrvatske književnosti

ima *Matoševo doba*, a govori se i *Šenoino doba*, npr. "...doba što ga povjesničari imenuju Š e n o i n i m". (J. Matanović, pogovor Tomićevoj Meliti, Vinkovci, 1994., str. 276.) U Dukatovoj knjizi *Slike iz povijesti engleske književnosti*, Zagreb, 1904., našao sam samo na jednome mjestu "Doba kraljice Elizabete" (str. 56.), inače Dukat piše: *Geoffrey Chancer i njegovo doba*, *Doba renesanse*, *William Shakspera i njegovo doba* (*Shakspera* nije tiskarska pogriješka), *Milton i njegovo doba*, *Lord Byron i njegovo doba*.

Sve dakle govori da je pridjev *elizabethski* najlošije rješenje.

Valjalo bi odgovoriti i na dvojbe o drugim pridjevima koje spominje M. Engelsfeld, ali bi previše bilo da se sada i u to upuštamo, to više što se u njima govori u spomenutome poglavlju u Tvorbi riječi. Ako tko nakon čitanja toga poglavlja ipak dođe u nedoumicu, neka slobodno pita pa ćemo nastojati da na svoje pitanje dobije odgovor.

Stjepan Babić

JE LI KUCHAR KORJENITA RIJEČ?

U jednoj školi dvije profesorice hrvatskoga jezika povele su raspravu je li kuhar korjenita ili izvedena riječ. Profesorica Gordana Kokić zastupala je gledište da je izvedenica, ali to nije znala dokazati, a nije mogla prihvatiti da je korjenita riječ pa je zapitala tko ima pravo.

Kad bih rekao obje, svatko bi se začudio. Međutim tako je ako sudimo po

našim gramatikama. U Mareticevoj Gramatici piše:

"Često se osnovni nastavci dodaju korijenu n e p o s r e d n o, i riječi tako postale zovu se k o r e n i t e..." (2. izd., str. 255.) Ako uzmemo da je *kuh-* korijen, a *-ar* osnovni nastavak, onda je *kuhar* korjenita riječ.

Isto tako proizlazi po Brabec-Hraste-Živkovićevoj Gramatici. U VII. izdanju piše u istome smislu, što je i razumljivo jer je ona u tvorbi riječi potpuno zavisna

o Maretićevoj gramatici:

“§ 229. Po svom postanku riječi su **korjenite** ili **izvedene**. Korjenite su one riječi kojima osnovni nastavak (formant) stavljamo neposredno na korijen: *br-a-ti, ber-ač, bor-i-ti se, bor-ba, da-r, plet-ivo, pros-i-ti, nos-ač, ljub-av, vid-je-ti, vid-an* i mnoge druge riječi. Korjenite su i riječi bez osnovnoga nastavka na korijenu: *pi-ti, ču-ti, da-ti...* i bez osnovnoga i obličnoga nastavka: *plot, zid, vid, sluh* i dr.

§ 230. Izvedene su riječi one koje nisu postale dodavanjem osnovnoga nastavka neposredno korijenu, nego dodavanjem osnovnoga nastavka drugoj osnovi; npr. *beračica* nije načinjena od korijena *ber-* i osnovnoga nastavka *-ačica*, nego je ta riječ izvedena od osnove *berač* (a ta je riječ korjenita: *ber-ač*) pomoću osnovnoga nastavka *-ica*; zato se veli da je *berač-ica* izvedena riječ. Tako su izvedene i riječi: *dar-ova-ti, dar-ova-telj, pisar-ski, Pisar-ov-ina, radnički (rad-nik-ski - radnički - radnički - radnički), radništvo (radnik-stvo - radništvo - radništvo - radništvo), pastir-ski, prosjačiti (prosjak-iti), živ-ot, život-inja, život-injski* (korijen *živ*) i dr. Kako su osnove od kojih izvodimo nove riječi gotove riječi: *dar, pisar, radnik, pastir, prosjak, živ...*, one se zovu temeljne riječi, a nove od njih načinjene zovu se izvedene riječi ili izvedenice (derivati).”

U novijim gramatikama, Težak-Babić, zatim E. Barić i suatori, nema takve podjele, u njima se riječi dijele na netvorbene i tvorbene, a tvorbene na izvedenice i složenice. Tko ima pravo, zavisi dakle od toga na koju se gramatiku pozovemo.

Međutim profesorica koja je tvrdila da je *kuhar* izvedenica, mlada je profesori-

rica, upravo je završila fakultet, pa je učila po novijim gramatikama i stoga sam zaključio da joj je oponentica starija, koja je školovana po Maretićevoj ili Brabec-Hraste-Živkovićevoj gramatici ili se njih drži. A tvoba je u njima prikazana mladostvničarski, a to znači da se drži mutne podjele osnovnih pojmova u kojima nije jasno što zapravo znači tvorba riječi, riječ korijen, osnova i dr. i da se korjenitima smatraju i one riječi koje uopće nisu tvorbene, kao što su u navedenom dijelu iz BHŽ riječi *brati, boriti se, prositi, vidjeti, piti, čuti, dati, Pisarovina*, a i neke druge, samo što za te druge nije jednostavno reći jer bi valjalo raspravljati kamo zapravo pripadaju i zašto. Teorija koju iznose te gramatike, zastarjela je i napuštena i zato ima pravo mlada profesorica.

Preokret je nastao 1966. godine kad je izašla Težak-Babićeva gramatika jer je u njoj tvorba prikazana strukturalistički. To je bilo upravo one godine kad je izašlo VII. izdanje BHŽ gramatike. Poslije su izašla još dva izdanja, VIII. 1968. i IX. 1970., a onda je prestala izlaziti što ne znači odmah i prekid s dotadašnjim učenjem iako nije prihvaćeno u novima. Kako nas od 1970. dijeli dvadeset i sedam godina, a radni je vijek najmanje trideset i pet, jasno je da predaju i profesori koji se drže starijega nauka. Kad sam kod G. Kokić htio provjeriti svoju pretpostavku o starosti njezine oponentice, rekla mi je da je samo tri godine starija od nje i upozorila me da nije razlog u godinama, da tako piše u udžbeniku. I zaista piše u udžbeniku za VIII. razred osnovne škole *Jezik, izražavanje i stvaranje* i u 5. (IV.) izdanju iz 1994. Kako neke ideje traju dulje od njezina tvorca, to se Maretićeva

podjela zadržala sve do naših dana. Upozorio sam jednoga od autora, prof. Težaka, na taj nesklad i on je rekao da je to ostalo od 1. izdanja, koje je izašlo 1987., ali da će to u novom priručniku biti promijenjeno jer zaista nije dobro da se u školi prelama dvojno učenje. Stoga je ovo pitanje dobrodošlo da objasnimo taj nesklad.

Inače moram reći da profesori takva pitanja autorima gramatika i pravopisa i uredništvu Jezika postavljaju samo iznimno. Vjerojatno ga ne bi postavila ni spomenuta profesorica da se nismo upoznali na jednome stručnome poslu. A to je šteta. Pravopis se ponešto mijenja pa u njemu ostane koji propust, a druge priručnike treba uskladiti s njime, pogotovu one za škole, a tko će nesklad bolje primijetiti

od nastavnika i profesora koji ih primjenjuju u praksi. U šestom smo izdanju Težak-Babićeve gramatike, 1973. godine, napisali i ovo:

“Za usavršavanje novih izdanja bilo bi veoma korisno kad bi nam oni koji se njome služe slali svoje napomene i pitanja. Zajedničkom suradnjom najbolje ćemo postići cilj kojemu svi težimo: da budemo pismeni i kao narod i kao pojedinci.”

To ponavljamo i u ostalim izdanjima, slično smo napisali u Hrvatskome pravopisu na kraju Napomene o ovome rječniku, ali se tomu pozivu malo tko odaziva, a pitanje Gordane Kokić lijepo pokazuje kako su takva upozorenja korisna.

Stjepan Babić

OSVRTI

TKO JE DJELOVAO, A TKO ČEKAO?

U jeziku 2 za ovu školsku godinu objavljen je moj članak *Neprihvatljiva naglasnonormativna pravila* i članak suautorā Ive Škarića, Đurđe Škavić i Gordane Varošaneć-Škarić pod naslovom *O naglašavanju posuđenica – još jednom, nakon Vukušića*.

Na samom početku svog odgovora na moje zamjerke, suautori se tuže da grubo nasrćem na njihov navedeni rad. Koliko je moj tekst doista grubo nasrtaj, a i koliko je odmjerjen njihov odnos prema mojoj osobi, neka prosude sami čitatelji. Sebi za utjehu mogu samo dodati kako nisam ni dirnuo nijedno od osobnih svojstava samih autora, a jesu li i oni tako postupili, opet će vidjeti sami čitatelji. Doista, u raspravi je

na rubu polemike katkad teško odrediti pravi fon i dobar ton, pa ona znade zapasti u jalovo natezanje i dangubu. Zato sam i mislio prekinuti ovu raspravu, to više što najupućeniji ionako znadu što je što, ali ima i čitatelja kojima akcentologija baš i nije na glavnome smjeru zanimanja, pa bi takvi mogli pomisliti da sam ušutkan jačinom argumenata. A to nije, doista.

Tako onda, idući u stvarnosnom smjeru, želim govoriti samo o bitnome.

1. Autori su uglavnom izbjegli odgovore na moje zamjerke.
2. Oni šire raspravu na opća standardološka pitanja.
3. Ističu svoje zasluge u razvoju hrvatske normativne akcentologije.
4. Tvrde kako je radikalno odmak od